

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Bufferbekken De Schorre (Oostende, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2021B113
Februari 2021

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 2: PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteur: Arno van den Dorpel, Wouter Van Goidsenhoven

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert NV, Sint-Michiels-Brugge, 2021

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert NV

Ruben Willaert NV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Programma van maatregelen.....	6
1.1	Administratieve gegevens	6
1.2	Synthese	8
1.3	Gemotiveerd advies.....	10
1.3.1	Volledigheid van het gevoerde onderzoek .	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
1.3.2	Aanwezigheid van een archeologische site	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
1.3.3	De waardering van de archeologische site:	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
1.3.4	Impactbepaling	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
1.3.5	De bepaling van de maatregelen.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
1.4	Programma van Maatregelen	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
1.4.1	De aanleiding van het vooronderzoek	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
1.4.2	Bepalen van de onderzoeksstrategie	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
1.4.3	Vraagstelling en onderzoeksdoelen	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
1.4.3.1	Proefsleuvenonderzoek	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
1.4.4	Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
1.4.5	Onderzoeksstrategie, -methode en -technieken	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
1.4.5.1	Landschappelijk bodemonderzoek.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
1.4.5.2	Archeologisch booronderzoek	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
1.4.5.3	Proefsleuvenonderzoek	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
1.4.6	Eventuele afwijkingen van de CGP	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
1.4.7	Noodzakelijke competenties van de uitvoerders	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
1.4.8	Vondsten	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
1.5	Conclusie	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
2	Bibliografie.....	11

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).....7

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). 7

Figuur 3: Voorstel LBO weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt). **Fout!**

Bladwijzer niet gedefinieerd.

Figuur 4: Voorstel proefsleuven weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt). .. **Fout!**

Bladwijzer niet gedefinieerd.

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.	6
--	---

1 Programma van maatregelen

1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Oostende
	Deelgemeente	Stene
	Postcode	8400
	Adres	Steensedijk 8400 Stene
	Toponiem	Bufferbekken De Schorre
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	$X_{\min} = 48872$ $Y_{\min} = 210888$ $X_{\max} = 48965$ $Y_{\max} = 210953$
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Oostende, Afdeling 9, Sectie B, nr's: 652f, 643k Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Clara Thys (archeoloog) Arno van den Dorpel (archeoloog) Elke Ghyselbrecht (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

1.2 Synthese

De opdrachtgever plant de uitbreiding van een bestaande gracht tot een volwaardig bufferbekken. De bestaande gracht met oppervlakte van ca. 307 m² wordt hiertoe uitgediept. De gracht wordt uitgebreid in noordelijke richting over een oppervlakte van ca. 907 m², inclusief talud 6/4. Voor de realisatie van het bufferbekken wordt een bodemingreep voorzien van ca. 2,10 m-mv. In het oostelijk terreindeel wordt een nieuwe stuw gerealiseerd. De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt ca. 1236 m². Op heden valt ca. 385 m² van het terrein samen met een bestaande gracht. Het overige terreindeel is in gebruik als braakliggend grasland.

De Traditionele Landschappenkaart lokaliseert het plangebied in de kustpolders die een typische hoogteligging hebben van ca. 3 – 4 m TAW. Het onderzoeksterrein situeert zich in het Sportpark De Schorre, dat een licht verheven positie heeft ten aanzien van het omliggende landschap. Het lokaal hoogtemodel lokaliseert het plangebied op een hoogte van ca. 2.9 – 4.3 m TAW. De Samengestelde Quartaire Profieltypekaart geeft een profielopbouw weer van getijdenafzettingen van het Holoceen die zijn afgezet in een schorre of slikke. Verder ten westen en ten oosten van het plangebied zijn wel grote getijdengeulen waar te nemen. Volgens de Bodemkaart bestaat de ondergrond uit een kleiplaatgrond die rust op oudere poldersedimenten van de Historische Polders van Oostende. De jongere klei rust tussen de 60 en 100 cm op een storende laag van oudere polderafzettingen. Deze bodems zijn het resultaat van het doorsteken van de dijken tijdens het beleg van Oostende waarbij in de 16^e eeuw de oorspronkelijke polderafzettingen zijn afgedekt met een jonger kleipakket. Na de krijgsverrichtingen werden de polders gebruikt als spoelbekken om de havengeul van Oostende slibvrij te krijgen. Dit heeft zeer waarschijnlijk een erosieve werking gehad op de aanwezige bodem binnen de projectgrenzen. In het begin van de 19^e eeuw komt onder invloed van Napoleon de Snaaskerkepolder terug droog te liggen.

Uit cartografische bronnen kunnen een aantal zaken afgeleid worden. De Heraldische Kaart van het Brugse Vrije geeft een brede bedijkte waterloop weer ten oosten van de dorpskern en het projectgebied. Van deze dijk was noordelijk segment bewaard in de Steensedijk, gerealiseerd in 1608 (en dus ná de optekening van de kaart). Ten zuiden liep deze oude dijk verder tot Snaaskerke. Dit zuidelijk segment is allicht doorgestoken in het kader van de Tachtigjarige Oorlog. Op de Ferrariskaart is het verloop van de huidige Steensedijk en Schorredijk reeds duidelijk waar te nemen. Het plangebied zelf bevindt zich hier net ten zuiden van en staat ingekleurd als nat weiland dat wordt doorkruist door enkele krekens. Het terrein is vrij van bebouwing. Dit blijft ook zo tijdens de 19^e eeuw en de 20^e eeuw.

Het plangebied is gelegen nabij het Stützpunkt Stene, een Duitse veldbatterij die werd gebouwd in 1942-1944. De batterij vormde een verdedigingspunt van de tweede-linie verdediging van de Atlantikwall. De batterij werd gerealiseerd op de site van een voormalige steenbakkerij. Voor het plangebied is één WO II-foto geraadpleegd. Op de luchtfoto is te zien dat het plangebied zich precies ten oosten van het steunpunt situeert. Binnen de projectgrenzen zijn geen structuren waar te nemen. Het westelijk deel van het plangebied snijdt wel vermoedelijk een anti-tankgracht aan die rondom het steunpunt is gerealiseerd. Op de luchtopname van 1971 zijn ten zuiden van het plangebied duidelijke sporen van ophoging of grondverzet waar te nemen. Vermoedelijk is de volledige zone ten zuiden van het plangebied in het verleden uitgebikt en moest dit terrein opnieuw opgehoogd worden om het geschikt te maken voor de realisatie van het huidige sportpark. Welke impact de kleiwinning in de omgeving van het plangebied heeft gehad op het huidige plangebied, is niet gekend.

In de directe omgeving zijn meerdere archeologisch onderzoeken uitgevoerd. Ook werden voorbij jaren reeds een aantal (archeologie)nota's opgemaakt zijn voor projecten in de

omgeving van het plangebied. Een aantal van deze bureaustudies gaven reeds aanleiding tot een vervolgonderzoek. Een proefsleuvenonderzoek op het bedrijventerrein aan de Torhoutsesteenweg en Leemstraat in Oostende bracht een mogelijk boerenerf uit de 10de en de 13de eeuw met kuilen, muurtjes, paalsporen en één veenkuil. Ook werden funderingen en een vloernegatief aangetroffen van een hoofdgebouw uit de 14de-16de eeuw. Bij een opgraving te Oostende-Leemstraat kwamen op een zandige opduiking verschillende volmiddeleeuwse grachten aan het licht. De prospectie aan de Stuiverstraat te Oostende toonde Romeinse verlandingshorizonten aan, echter zonder archeologische sporen of resten. Ook konden laatmiddeleeuwse grachten geregistreerd worden, die dateren van vóór de vorming van het Oudland (late middeleeuwen). Verder een concentratie aan sporen behorend tot een laatmiddeleeuws erf met baksteenbouw. Bij dit erf horen enkele grachten, afvalkuilen, greppels en een waterput. In een aantal kuilen en grachten werd hoogversierd aardewerk aangetroffen. De nieuwe tijd werd vertegenwoordigd door grachten en bakstenen funderingen van een boerderij. Bij de archeologische opgraving aan de genoemde Stuiverstraat konden de restanten blootgelegd worden van een rechthoekige tot semi-circulaire walgracht, met een buitendiameter van ca 33 m en een breedte van ca. 6,5 m.. Aan de Zilverlaan in Oostende werd een landschappelijk bodemonderzoek uitgevoerd, gevolgd door een geofysisch onderzoek en een proefsleuvenonderzoek. De oudste sporen zijn vermoedelijk te dateren in de late middeleeuwen of het begin van de vroegmoderne tijd. Een Romeinse scherf wijst er verder op dat mogelijk in de nabije omgeving ook Romeinse sporen aanwezig zijn.. In de bouwvoor werden in het oosten van het plangebied twee inhumaties aangetroffen. Het betreffen een jonge man van 19-21 jaar en een volwassen vrouw van 25-34 jaar. Vanwege de stratigrafische positie en uit eerdere opgravingen uit de omgeving wordt vermoed dat het om slachtoffers van het Beleg van Oostende (1601-1604) gaat. Tenslotte werd een bakstenen loopgravencomplex en de verbrokkelde restanten van een bunker uit de Tweede Wereldoorlog. Deze zijn van Duitse makelij en kunnen op basis van een geschetst plan uit 1944 gekoppeld worden aan een groot loopgravensysteem dat rondom Stene was aangelegd. Ter hoogte van projectgebied Steense Dijk werd over een zeer ruime zone een landschappelijk bodemonderzoek uitgevoerd. Het bureauonderzoek toonde aan dat het projectgebied zich bevindt binnen een zone die al relatief vroeg was ingepolderd en eind 16de eeuw moedwillig onder water werd gezet door het doorsteken van de Steense Dijk omwille van militaire doeleinden. Het gebied werd echter niet meer overstroomd in 17de en 18de eeuw nadat begin 17de eeuw de Schorredijk was aangelegd. Het projectgebied bevindt zich in een gebied dat wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van een kreekkrug omringd door mariene kleiafzettingen. In het merendeel van de boringen werd duidelijk dat de antropogene invloed op het bodembestand relatief beperkt blijft, tot onder de ploeglaag. Aan de Schapestraat te Oostende toonde een verkennend booronderzoek aan dat er geen archeologische indicatoren aanwezig zijn in het kustveen, waardoor er weinig tot geen pre-middeleeuwse sporen of sites te verwachten zijn ter hoogte van het plangebied. Onder de polderklei uit de 17de -18de eeuw, werden een oude bouwvoor en enkele greppelsegmenten aangetroffen die vermoedelijk ten vroegste in de late middeleeuwen te dateren zijn. Deze sporen wezen vermoedelijk op een eerste ontginning van het terrein in het kader van de landbouw, ten vroegste vanaf de late middeleeuwen.

Concreet wijzen de gegevens van de bureaustudie op een beperkte verwachting inzake archeologisch erfgoed. Hoewel mogelijk middeleeuwse sporen aanwezig kunnen zijn dient rekening gehouden te worden met het feit dat het terrein onderdeel uitmaakte van een spoelpolder die onderhevig is geweest aan erosie. Vanwege dit gegeven, in combinatie met de beperkte oppervlakte van het terrein en de reeds aanwezige gracht, wordt de kans op wezenlijke kenniswinst bij verder onderzoek als zeer beperkt ingeschat.

1.3 Gemotiveerd advies

Met betrekking tot de realisatie van het bufferbekken in het sportpark de Schorre in Oostende worden geen verdere onderzoeksdaden aanbevolen. Op basis van de beschikbare gegevens is de verwachting inzake bewaarde archeologische resten beperkt. Daarnaast dient evenzeer rekening gehouden te worden met de beperkte oppervlakte van het onderzoeksgebied. Het terrein is ca. 1236 m² groot waarvan 385 m² reeds wordt ingenomen door een brede gracht. Ter hoogte van deze gracht kan redelijkerwijs aangenomen worden dat het bodemarchief is verstoord. Op dergelijke beperkte oppervlaktes is de kans op wezenlijke kenniswinst bij verder onderzoek zeer beperkt wegens het ontbreken van een groter ruimtelijk kader. Indien zich nog sporen aanwezig zijn zullen deze niet in een onderlinge relatie bestudeerd kunnen worden. Tevens moet rekening gehouden worden met het feit dat het plangebied onderdeel uitmaakte van een spoelpolder die onderhevig is geweest aan erosie. Meer dan een indicatie voor aanwezigheid in het verleden kan bij verder onderzoek niet verwacht worden.

1.4 Gemotiveerd advies

De opdrachtgever plant de realisatie van een bufferbekken op de terreinen van sportpark 'De Schorre' te Oostende. Vanwege de beperkte verwachting en de zeer kleine oppervlakte van het onderzoeksgebied wordt de kans op wezenlijke kenniswinst bij verder onderzoek als te beperkt ingeschat.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2021

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

